

KIESRAAD

BINNENHOF 19 - 'S-GRAVENHAGE - TEL. (070) 62 48 81

Aan
de Minister van Binnenlandse Zaken

Uw brief van
16 april 1973, nr.
B73/U 1085

Ons kenmerk
2749

's-Gravenhage, 3 juli 1973
verzonden: 10 juli 1973

Onderwerp Uitvoering van de
wet van 23 mei 1973; lijst-
verbinding binnen een zelfde
kieskring

In antwoord op het schrijven van Uwer Excellenties ambtsvoorganger d.d. 16 april 1973, nr. B 73/U 1085, betreffende bovenvermeld onderwerp heeft de Kiesraad de eer Uwe Excellentie hierbij een concept-besluit aan te bieden, houdende een vijftiende wijziging van het Kiesbesluit.

Ter toelichting moge het volgende dienen.

Artikel I

A. Deze wijziging strekt om overeenkomstig het derde lid van artikel H 12 der Kieswet ook voor de verklaring, bedoeld in het (nieuwe) tweede lid van dat artikel, een model vast te stellen.

B. In artikel H 12, tweede lid, der Kieswet is de mogelijkheid verondersteld, dat door gemachtigden een "verboden" verbinding zal worden ondertekend, en dan bepaald, dat de ondertekening in zoverre ongeldig zal zijn. Het centraal stembureau zal dit moeten vaststellen, evenals zulks met de verbindingen als bedoeld in artikel H 12, eerste lid, der Kieswet het geval is. Het Kiesbesluit voorziet in dit laatste in artikel H 4: vóór de voor de kiezers toegankelijke zitting waarin de nummering van de lijsten plaats vindt (artikel H 15 der Kieswet) houdt het centraal stembureau een zitting, waarin over de geldigheid van de verbinding van lijsten tot een groep wordt beslist. Deze zitting schijnt nu ook de aangewezen om over de geldigheid van de verbinding tot lijstencombinaties te beslissen. Voorgesteld wordt daarom artikel

H 4 van het Kiesbesluit in die zin aan te vullen. Het zal dan echter zaak zijn, dat van de geldige lijstencombinaties in het openbaar mededeling wordt gedaan. Voorgesteld wordt de voor de kiezers toegankelijke zitting voor de nummering mede te gebruiken tot het doen van mededeling van de geldig verklaarde lijstencombinaties (Vgl. artikel II, onder c, model H 15-1).

Artikel II

A en B. Nu ook gemachtigden aangewezen kunnen worden tot het verbinden van lijsten tot een lijstencombinatie dienen de in te leveren kandidatenlijsten (vgl. artikel G 13 der Kieswet) met deze mogelijkheid te worden aangevuld.

C. Verwezen moge worden naar de toelichting bij artikel I - B.

D. Het tweede lid van artikel I 6 der Kieswet is zodanig gewijzigd, dat ook de nummers van de lijsten, waarmede de lijsten tot een lijstencombinatie zijn verbonden, op de lijsten vermeld moeten worden. Noot 2 van model I 18 dient op grond hiervan te worden aangevuld.

Bij de behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft de heer K.A. Keuning een amendement ingediend om ook de namen of aanduidingen van de lijsten, waarmede wordt gecombineerd, boven de lijsten te plaatsen. Minister Geertsema heeft met betrekking tot dit amendement grote twijfel uitgesproken of zulks niet op praktische bezwaren zou stuiten. De heer Keuning heeft tenslotte zijn amendement ingetrokken na de toezegging van de Minister, dat hij zich over dit punt met de Kiesraad zou beraden.

Naar het de Kiesraad voorkomt, is uitvoering van de gedachte van de heer Keuning praktisch niet wel mogelijk, vooral in verband met het feit, dat verschillende partijen niet de aanduiding maar de naam boven haar lijsten plegen te plaatsen. Deze namen zouden dan ook boven de lijsten, waarmede de lijst is gecombineerd, moeten worden geplaatst, wat op het stembiljet onevenredig veel ruimte in beslag zou nemen. Nu zou men - maar daarvoor zou wetswijziging nodig zijn - kunnen bepalen, dat in geval van lijstencombinatie voor de daarbij betrokken lijsten slechts de aanduiding mag worden gebezigd. Maar aan een partij de mogelijkheid te ontnemen boven haar lijst haar naam te plaatsen, schijnt al te ver te gaan. En een oplossing in deze zin, dat een partij weliswaar boven haar eigen lijst haar naam kan plaatsen, maar op de lijsten, waarmede is gecombineerd, de aanduiding zal worden gebezigd, zou verwarring stichten. Trouwens een partij behoeft niet ook een aanduiding te laten inschrijven, zodat de wet ook daartoe alsnog zou moeten verplichten.

Nog afgezien van het bezwaar in dit stadium een wetswijziging tot stand te brengen, leidt het vorenstaande tot de conclusie, dat het in het amendement-Keuning neergelegde denkbeeld voor verwezenlijking niet in aanmerking kan komen.

Artikel III

A en B behoeven geen nadere toelichting. Verwezen moge te dien aanzien worden naar het gestelde onder artikel I - A.

C. Het bestaande model N 22-1 (proces-verbaal van de zitting van het centraal stembureau tot het vaststellen van de uitslag van de verkiezing) wordt vervangen door een nieuw model N 22-1. Ter toelichting van dit nieuwe model zij het volgende opgemerkt:

De vraag of bij de vaststelling van de uitslag van de verkiezingen lijstcombinaties in aanmerking zullen komen, kan eerst beantwoord worden nadat de kiesdeler is vastgesteld (immers, twee van de verbonden lijsten dienen elk de kiesdeler behaald te hebben). Tot nu toe volgde na de vaststelling van de kiesdeler de toedeling van de zetels aan de lijstengroepen, stellen gelijklopende lijsten en op zich zelf staande lijsten. Hieraan voorafgaande zal nu moeten worden voorzien in het geval, dat er lijstcombinaties zijn. De toedeling zal dan moeten geschieden over de lijstcombinaties en de niet tot een lijstcombinatie verbonden lijsten (zijn er geen lijstcombinaties, dan verloopt alles als tot dusverre).

Eerst zal nagegaan moeten worden, welke lijstcombinaties in aanmerking komen. Bij de verkiezing voor de Tweede Kamer vallen lijstcombinaties van partijen, waarvan niet tenminste twee partijen de kiesdeler hebben behaald, af. Alleen lijstcombinaties, waarvan twee of meer partijen de kiesdeler hebben behaald, komen in aanmerking, echter ("voorzover" in artikel N 2, tweede lid, der Kieswet) met een stemcijfer, dat de optelsom vormt van de stemcijfers van de partijen, die de kiesdeler hebben behaald.

Wat de provinciale staten betreft, zal voor de vraag, welke lijstcombinaties in aanmerking komen, eerst moeten worden vastgesteld hoe de uitslag zonder lijstcombinaties geweest zou zijn. In het model wordt aangenomen, dat volstaan kan worden met het resultaat vast te stellen (toedeling aan de verschillende partijen) en de daartoe geleid hebbende berekeningen niet opgenomen behoeven te worden; het proces-verbaal bevat voldoende gegevens om de juistheid van het resultaat te controleren.

Na vaststelling aldus van de in aanmerking komende lijstcombinaties met haar stemcijfers, kan dan de toedeling aan de lijstcombinaties en de overige lijsten geschieden.

Vervolgens moet dan worden uitgemaakt hoe de zetels van de lijstcombinaties over de gecombineerde partijen verdeeld moeten worden (met toepassing van de "grootste overschotten").

Dit verricht zijnde, staat dus ten aanzien van alle lijsten vast, hoeveel zetels hun zijn toebedeeld, en kan dan worden overgegaan - volgens de thans bestaande wijze - tot de aanwijzing van de op de lijsten verkozen kandidaten. De verdere procedure is als de tot heden gevolgde.

Tot zover de toelichting.

Met betrekking tot de door Uw ambtsvoorganger gestelde vraag betreffende de datum van inwerkingtreding van de onderhavige wet is de Kiesraad van mening, dat er geen bezwaar bestaat en het aanbeveling verdient deze aldus te bepalen, dat de nieuwe wet ook voor de in 1974 te houden verkiezingen kan gelden. De Kiesraad adviseert U derhalve de wet tezamen met de wijziging van het Kiesbesluit zo spoedig mogelijk in werking te doen treden. Ofschoon dat tot dusverre bij de wijzigingen van het Kiesbesluit niet gebruikelijk is geweest, meent de Kiesraad, dat het voor dit geval, in verband met de ingewikkeldheid van de materie, overweging zou verdienen, bij de afkondiging van het Kiesbesluit een toelichting in de geest als hiervoren aangegeven te publiceren.

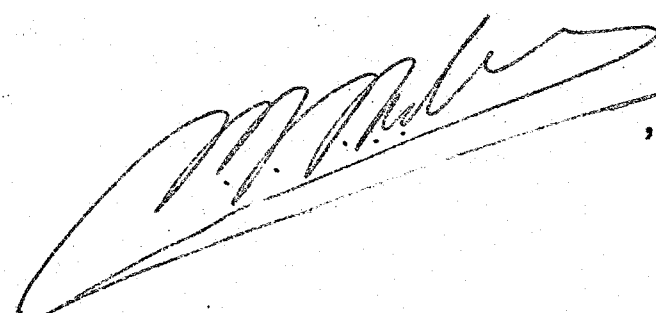
De Kiesraad wil tenslotte de aandacht van Uwe Excellentie op het volgende vestigen.

Bij de behandeling van de wet in de Tweede Kamer is bij amendement aan artikel N 9a der Kieswet een zevende lid toegevoegd, dat - in strijd met artikel N 2a, tweede en derde lid, der Kieswet - veronderstelt, dat op de lijstencombinaties ook de partijen, die de kiesdeler niet hebben behaald, voorkomen. Deze bepaling zal als gericht op een casus non dabilis buiten toepassing kunnen blijven. Bij een volgende Kieswetwijziging zal dit zevende lid zijn te schrappen.

Tevens geeft de Kiesraad U in overweging bij een volgende Kieswetwijziging artikel H 22 in die zin aan te vullen, dat bij de publikatie van de lijsten ook de eventuele lijstencombinaties vermeld worden (Vgl. ook hetgeen onder artikel I - B is opgemerkt). De wet bepaalt thans slechts, dat op de stembiljetten de nummers van de lijsten, waarmede die lijsten tot een lijstencombinatie zijn verbonden, boven de lijst worden geplaatst (artikel I 6, tweede lid, der Kieswet). Een en ander wordt dus overgelaten aan degenen die de stembiljetten laten drukken. Dit komt de Kiesraad minder gelukkig voor, weshalve hij aanbeveelt artikel H 22 alsnog in de voren aangegeven zin aan te vullen. In afwachting van deze wijziging stelt de Kiesraad zich voor als centraal stembureau voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer reeds deze lijn te gaan volgen en dus op de ingevolge artikel H 22 te publiceren lijsten ook de eventuele lijstencombinaties te vermelden. Wellicht verdient het aanbeveling de centrale stembureaus voor de verkiezingen van de provinciale staten te zijner tijd in overweging te geven eenzelfde lijn te volgen.

Namens de Kiesraad,

, voorzitter

, secretaris.